

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 12 ΙΟΥΝΙΟΥ 2023
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΙΣΤΟΡΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ**

ΘΕΜΑ Α1

α. Σχολικό βιβλίο σελ. 93: Κόμμα Γ. Θεοτόκη: Το κόμμα του Γ. Θεοτόκη ήταν πιο μετριοπαθές από τα άλλα δύο αντιβενιζελικά κόμματα και ζητούσε να διορθώσει αυτά που θεωρούσε λάθη των Φιλελευθέρων. Συμφωνούσε με την πάση θυσία αύξηση των εξοπλισμών και ζητούσε φορολογικές ελαφρύνσεις για τους μικροεισοδηματίες. Από το κίνημα στο Γουδί έως τη συνταγματική κρίση του 1915, μεταξύ των αντιβενιζελικών κομμάτων το θεοτοκικό κόμμα είχε τη μεγαλύτερη εκλογική βάση, και έτσι αποτέλεσε τον πυρήνα των Αντιβενιζελικών.

β. Σχολικό βιβλίο σελ. 50 Διχοτόμηση του χαρτονομίσματος (1922): Εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο με το οποίο η ελληνική κυβέρνηση αντιμετώπισε τα οικονομικά προβλήματα στη διάρκεια της μικρασιατικής εκστρατείας (Μάρτιος 1922). Ειδικότερα, οι συνέπειες της ιδιόμορφης νομισματικής ισορροπίας (μετά το δανεισμό του 1917) δεν άργησαν να φανούν. Το Νοέμβριο του 1920 η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές και την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα που έσπευσαν να επαναφέρουν τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνο. Οι Σύμμαχοι, σε αντίποινα, έσπευσαν να αποσύρουν την κάλυψη του χαρτονομίσματος και έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρυσμα. Επιπλέον, από το 1918 και μετά, ο κρατικός ισολογισμός έκλεινε με παθητικό, ενώ ταυτόχρονα η παρουσία στη Μικρά Ασία εξελίχθηκε σε σκληρό και δαπανηρό πόλεμο. Το Μάρτιο του 1922 τα δημοσιονομικά δεδομένα έφτασαν σε πλήρες αδιέξοδο, το οποίο αντιμετωπίστηκε με έναν απρόσμενο τρόπο. Λίγους μήνες πριν από την κατάρρευση του Ελληνικού Μετώπου στη Μικρά Ασία, η Κυβέρνηση προέβη σε ένα πρωτότυπο εσωτερικό αναγκαστικό δάνειο, με διχοτόμηση του χαρτονομίσματος. Το αριστερό τμήμα εξακολουθούσε να κυκλοφορεί στο 50% της Διχοτόμηση του χαρτονομίσματος αναγραφόμενης αξίας, ενώ το δεξιό ανταλλάχθηκε με ομολογίες του Δημοσίου. Η επιχείρηση στέφθηκε από επιτυχία, το κράτος απέκτησε 1.200.000.000 δραχμές και το πείραμα επαναλήφθηκε το 1926. Φυσικά, ο νομισματικός αυτός ελιγμός δεν στάθηκε ικανός να προλάβει τη Μικρασιατική καταστροφή και τις βαρύτατες συνέπειες της.

γ. Σχολικό βιβλίο σελ. 153, 155, 163 Ε.Α.Π. (Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων, Σεπτ. 1923-1930): Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της Κοινωνίας των Εθνών (ΚΤΕ). Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων (ΕΑΠ), με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση.

Η ΕΑΠ υλοποίησε το έργο της προσφυγικής αποκατάστασης, με τη συνδρομή της ελληνικής κυβέρνησης που της παρείχε όλα τα απαραίτητα μέσα (ιδιοκτησίες ανταλλαξίμων, γαίες, τα ποσά δύο δανείων, αστικά οικοπέδα και προσωπικό) και λαμβάνοντας υπόψη της κάποιες παραμέτρους-κριτήρια (τη διάκριση σε «αστούς» και «αγρότες», τον τόπο προέλευσης, τις αντικειμενικές συνθήκες). Ασχολήθηκε κυρίως με τη αγροτική αποκατάσταση, ενώ στις πόλεις πρόσφερε οικονομική βοήθεια σε περιορισμένο αριθμό επιχειρήσεων, οικοτεχνικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων (όπως η ταπητουργία).

Η λειτουργία της ΕΑΠ έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην επίτευξη του έργου της αποκατάστασης των προσφύγων, μεγάλο μέρος του οποίου έγινε από το 1924 έως το 1928. Το γεγονός ότι ήταν ένας οργανισμός υπό διεθνή έλεγχο τη βοήθησε να είναι αποστασιοποιημένη από την ταραγμένη ελληνική πολιτική ζωή και ως εκ τούτου αποτελεσματικότερη. Βέβαια, για την υλοποίηση των προγραμμάτων της το ελληνικό κράτος της παραχώρησε τα υλικά μέσα και το ανθρώπινο δυναμικό. Και αν σε κάποιες περιπτώσεις το έργο των κατά τόπους επιτροπών της ΕΑΠ ή του κράτους γινόταν βιαστικά, εμπειρικά και πρόχειρα ή εξυπηρετούσε απλώς άμεσες ανάγκες και πολιτικές σκοπιμότητες, αυτό δεν μειώνει τη σπουδαιότητα του συνολικού έργου που επιτεύχθηκε.

ΘΕΜΑ Α2

- α. → Λάθος
- β. → Σωστό
- γ. → Λάθος
- δ. → Σωστό
- ε. → Σωστό

ΘΕΜΑ Β1

Σχολικό βιβλίο σελ. 91-92: «Όσον αφορά τη δομή του βενιζελικού κόμματος....και σε κάθε άλλο κόμμα.»

ΘΕΜΑ Β2

Σχολικό βιβλίο σελ. 208:

2. Η περίοδος της δημιουργίας, «Η πρώτη κυβέρνηση...εγκατάστασής του.»

ΘΕΜΑ Γ1

α. Σχολικό βιβλίο σελ. 121-122: δ. Ο προσφυγικός συνοικισμός της Ερμούπολης Σύρου «Αξίζει να δούμε .. προσφύγων.»

Η δημιουργία του προσφυγικού συνοικισμού της Ερμούπολης στη Σύρο αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα ίδρυσης και εξέλιξης ενός αυτοτελούς και ακμαίου προσφυγικού συνοικισμού κατά τη διάρκεια της Επανάστασης, ο οποίος βασίστηκε στην πρωτοβουλία των οικιστών του, χωρίς κυβερνητική αρωγή. Η περιοχή, που το 1825 πήρε το όνομα Ερμούπολη από τους πρόσφυγες οικιστές της, άρχισε να συγκεντρώνει από το 1821 έως το 1824 Έλληνες πρόσφυγες απ' όλα τα μέρη της Ελλάδας: Μικρασιάτες, Ψαριανούς, Κρήτες και κυρίως Χίους. Σύμφωνα με το Κείμενο Β επειδή οι κάτοικοι της άνω Σύρου ήταν καθολικοί, το νησί τελούσε υπό γαλλική προστασία κατά τη διάρκεια έναρξης του αγώνα. Σύμφωνα με το Κείμενο Α(

δευτερογενής πηγή) οι πρώτοι φυγάδες στην έρημη ακτή της Σύρου ήταν οι Κυδωνιείς. Και στη συνέχεια ακολούθησαν οι Χίοι, Σμυρναίοι, Κρήτες, Θεσσαλοί, Μακεδόνες και άλλοι. Μεγάλο πλήθος προσφύγων προέκυψε από την Τήνο, ιδίως μετά την πανώλη, και από άλλα γειτονικά νησιά. Ως προς την κοινωνική προέλευση στη Σύρο αρχικά βρήκαν άσυλο οι φτωχότεροι καθώς οι πλούσιοι κατέφευγαν στα Ιόνια και στην Ευρώπη. Η συμφορά που είχε επέλθει στα γειτονικά νησιά, η θέση του λιμανιού και η ουδέτερη στάση που τηρούσε το νησί στα πρώτα χρόνια της Επανάστασης προκάλεσαν την αθρόα προσέλευση. Οι ντόπιοι Συριοί κατοικούσαν στην Άνω Σύρο, μακριά από την παραλία, στην οποία συγκεντρώθηκαν οι νεοφερμένοι. Σύμφωνα με την πηγή οι ντόπιοι γενικά φέρονταν με καλοσύνη προς τους πρόσφυγες και τηρούσαν μάλλον επιφυλακτική στάση απέναντι τους, καθώς πίστευαν ότι έτσι απέφευγαν τη σύγκρουση με την ελληνική και τουρκική κυβέρνηση. Σύντομα η αυξημένη προσέλευση προσφύγων προκάλεσε την επιφυλακτικότητα και, στη συνέχεια, τις αντιδράσεις των ντόπιων, κυρίως λόγω κτηματικών διαφορών. Οι ντόπιοι ανησυχούσαν από τη διαρκή προσέλευση και συσσώρευση των προσφύγων στην παραλία της Σύρου. Οι πρόσφυγες εγκατεστάθηκαν σε καλλιεργημένα και ακαλλιεργήτα χωράφια που ανήκαν τα περισσότερα στους ντόπιους. Έτσι δικαιολογημένα σημειώθηκαν επεισόδια μεταξύ γηγενών και προσφύγων για κτηματικούς λόγους. Μολονότι η βασικότερη όμως διάσταση της αντιπαράθεσης αυτής ήταν η οικονομική τη διάσταση υποδαύλιζε επιπλέον η διαφορά δόγματος μεταξύ των καθολικών ντόπιων και των ορθόδοξων προσφύγων. Όπως επιβεβαιώνει και η πηγή η αμφίρροπη στάση των καθολικών στην αρχή της ελληνικής επαναστάσεως καθώς και οι κτηματικές έριδες μεταξύ ντοπίων και προσφύγων, αναζωπύρωσαν την προαιώνια υπολανθάνουσα θρησκευτική διαίρεση των κατοίκων.

β. Σχολικό βιβλίο σελ 20-21: «Στο ελληνικό κράτος...αργότερα στην Αίγυπτο.»

Στο ελληνικό κράτος, στη θέση των παλιών κέντρων που παρήκμασαν, αναδείχθηκαν νέα. Το πιο σημαντικό απ' αυτά ήταν η Σύρος, η οποία στη διάρκεια της Επανάστασης δέχθηκε κύματα προσφύγων, κυρίως από τη Χίο. Η στρατηγική θέση του νησιού, στο κέντρο του Αιγαίου και πάνω ακριβώς στις διαδρομές που συνέδεαν τα Στενά και τη Μαύρη Θάλασσα με τους μεσογειακούς δρόμους του εμπορίου, συνέβαλε στη δημιουργία ισχυρότατου -όχι μόνο για τα ελληνικά μέτρα- ναυτιλιακού κέντρου. Σύμφωνα με το Κείμενο Β η Σύρος βρίσκεται σε ζηλευτή θέση, πάνω στο σταυροδρόμι των θαλάσσιων δρόμων που συνδέουν την Κωνσταντινούπολη, τη Σμύρνη, τη Θεσσαλονίκη ή τη Μαύρη Θάλασσα με τα μεγάλα λιμάνια της δυτικής Μεσογείου. Επιπλέον επειδή οι κάτοικοι της άνω Σύρου ήταν καθολικοί, το νησί τελούσε υπό γαλλική προστασία κατά τη διάρκεια έναρξης του αγώνα και μέσα σε λίγα χρόνια, θα αναδειχθεί στο σημαντικότερο κέντρο του εμπορίου του Αρχιπελάγους (Αιγαίου). Στην ανάπτυξη αυτή σημαντικό ρόλο διαδραμάτισε η δυναμική παρουσία και δραστηριότητα των ελληνικών παροικιών στα κυριότερα εμπορικά κέντρα της περιοχής: στα λιμάνια της Νότιας Ρωσίας, στις εκβολές του Δούναβη, στην Κωνσταντινούπολη, στη Σμύρνη και αργότερα στην Αίγυπτο. Σύμφωνα με το Κείμενο Α όταν έγινε αντιληπτή η σπουδαιότητα του λιμανιού της Σύρου για την διεξαγωγή του εμπορίου της Ανατολής, άρχισαν να προσφεύγουν και πλούσιοι ομογενείς στο νησί.

Δ1.

α. Σχολικό βιβλίο σελ 249-250: «Οι Έλληνες...Κρασοντάρ. –Στην Ευρώπη πρωτεργάτης..Σοβιετικής Ένωσης.»

Οι Έλληνες της Διασποράς αναδείχθηκαν πρωτεργάτες στους αγώνες για τη δημιουργία μιας αυτόνομης ποντιακής δημοκρατίας με βασικούς εκπροσώπους τους Κ. Κωνσταντινίδη από τη Μασσαλία, (*Β. Ιωαννίδη και Θ. Θεοφύλακτου από το Βατούμ, Ι. Πασσαλίδη από το Σοχούμ, Α. Ιωαννίδη και Φ. Κτενίδη από το Κρασοντάρ.*)

Στην Ευρώπη πρωτεργάτης του αγώνα ήταν ο Κ. Κωνσταντινίδης, ο οποίος από τη Μασσαλία με διαδοχικά υπομνήματα ενημέρωνε τις συμμαχικές δυνάμεις για την τραγική κατάσταση που επικρατούσε στον Πόντο. Ο ίδιος επίσης τύπωσε και κυκλοφόρησε χάρτη που όριζε τα σύνορα της προτεινόμενης ποντιακής δημοκρατίας. Αυτό το χάρτη τύπωσε και σε απλό σχήμα ταχυδρομικού δελτίου (καρτ-ποστάλ) με γραπτό κείμενο στα γαλλικά: «*Πολίτες τον Πόντου ξεσηκωθείτε! Θυμίστε στα φιλελεύθερα έθνη τα ύψιστα δικαιώματα σας για τη ζωή και την ανεξαρτησία*». Η ρωσική επανάσταση ξεσήκωσε τους Έλληνες του Πόντου για το δικό τους εθνικό αγώνα. Σύμφωνα με το Κείμενο Α οι προπολεμικές δεσμεύσεις των νικητριών Δυνάμεων για εφαρμογή της αρχής της αυτοδιάθεσης ως βάσης για την αναδιοργάνωση του μεταπολεμικού κόσμου σε συνδυασμό με το ότι η Ελλάδα ήταν με την πλευρά των νικητών δημιούργησαν τις προϋποθέσεις στον Κωνσταντινίδη ώστε να συγκαλέσει επειγόντως το Πανποντιακό συνέδριο στη Μασσαλία. Στις 22 Ιανουαρίου / 4 Φεβρουαρίου 1918. Οποιαδήποτε καθυστέρηση της έναρξης των εργασιών του παμποντιακού συνεδρίου πίστευε ο Κωνσταντινίδης ότι μεγιστοποιούσε τον κίνδυνο να μη συμπεριληφθεί η ποντιακή περιοχή στον τελικό διακανονισμό των εκκρεμών πολεμικών ζητημάτων. Στο πρώτο παγκόσμιο Παν-ποντιακό Συνέδριο, που οργανώθηκε στη Μασσαλία το Φεβρουάριο του 1918, ο ίδιος ο Κ. Κωνσταντινίδης, με τηλεγράφημα που έστειλε στον Α. Τρότσκι, ζήτησε επίσημα την υποστήριξη της Σοβιετικής Ένωσης

β. Σχολικό βιβλίο σελ 250-251: «Η κυβέρνηση του Ελ. Βενιζέλου....έλαβαν μέρος στη συνδιάσκεψη.»

Η κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου ήταν αρχικά σύμφωνη με τον αγώνα και τις εθνικές διεκδικήσεις των Ποντίων. Σύμφωνα με το Κείμενο Β οι εδαφικές διεκδικήσεις της Ελλάδας διατυπώθηκαν αναλυτικά στο υπόμνημα που υπέβαλε ο Βενιζέλος προς τη Συνδιάσκεψη στις 17/30 Δεκεμβρίου 1918. Στο συνέδριο Ειρήνης όμως στο Παρίσι, που άρχισε το Δεκέμβριο του 1918, ο Ελ. Βενιζέλος πιάστηκε από τις συμμαχικές δυνάμεις και δεν συμπεριέλαβε τον Πόντο στο φάκελο των ελληνικών διεκδικήσεων αναγνωρίζοντας σύμφωνα με την πηγή τις αντικειμενικές δυσχέρειες που προέκυπταν λόγω της γεωγραφικής απομόνωσής του Πόντου από τις υπόλοιπες περιοχές με πυκνό ελληνικό πληθυσμό. Η Ελλάδα, ακόμα και αν εξασφάλιζε τη συγκατάθεση των Μεγάλων Δυνάμεων, δεν θα ήταν σε θέση να παρέμβει στρατιωτικά στην περιοχή προκειμένου να επιβάλει με τη δύναμη των όπλων, εάν αυτό απαιτούνταν, τη θέλησή της. Ταυτόχρονα, δεδομένου ότι σοβαρές αμφιβολίες εκφράζονταν για τη δυνατότητα των Ποντίων να αντιμετωπίσουν μόνοι τους ενδεχόμενες τουρκικές πιέσεις, ο Βενιζέλος απέρριψε και τη λύση της ίδρυσης ανεξάρτητου ποντιακού κράτους. Σύμφωνα με το Κείμενο Γ στις αρχές Φεβρουαρίου 1919, αναπτύσσοντας ο Βενιζέλος στο Ανώτατο Συμβούλιο τις ελληνικές διεκδικήσεις, εξέφρασε την αντίθεσή του για τη

δημιουργία Ποντιακής Δημοκρατίας και υποστήριξε την ένταξη της Τραπεζούντας στο Αρμενικό κράτος

Παρά τις έντονες διαμαρτυρίες των Ελλήνων του Πόντου, συμφώνησε να παραχωρηθεί η περιοχή στην υπό ίδρυση Αρμενική Δημοκρατία. Εισηγήθηκε λοιπόν την ενσωμάτωση του Πόντου [...] στη νεοσυσταθείσα Αρμενική Δημοκρατία, στο πλαίσιο της οποίας εικαζόταν ότι οι Έλληνες θα απολάμβαναν πλήρους ισονομίας και ισοπολιτείας, διασφαλίζοντας έτσι τη συνέχιση της παρουσίας τους και την ευημερία τους στις πατρογονικές τους εστίες.

Η πρόταση του Ελ. Βενιζέλου προκάλεσε μεγάλη απογοήτευση στους Έλληνες του Πόντου, οι οποίοι στα διάφορα συνέδρια που πραγματοποιήσαν στο Μπακού, στο Κρασνοντάρ, στο Βατούμ και στη Μασσαλία, διαμαρτυρήθηκαν έντονα για τη στάση της ελληνικής κυβέρνησης. Η στάση του αυτή σύμφωνα με το Κείμενο Γ προκάλεσε και πάλι αντιδράσεις των Ποντίων, που στην Κωνσταντινούπολη εκδηλώθηκαν με την υποβολή υπομνημάτων προς τους αρμοστές των Δυνάμεων, στα οποία επαναλάμβαναν το αίτημα της ενώσεως με την Ελλάδα ή τουλάχιστον της δημιουργίας «Ελληνικής Δημοκρατίας του Πόντου». Πολλά ποντιακά σωματεία έστειλαν τότε τηλεγραφήματα στο Παρίσι για να μεταπείσουν τον πρωθυπουργό, τον οποίο επισκέφθηκε μάλιστα τον Απρίλιο του 1919 ο μητροπολίτης Χρύσανθος. Μετά τη διεξοδική ενημέρωση που έλαβε ο Έλληνας πρωθυπουργός από τον Χρύσανθο, για το Ποντιακό Ζήτημα, αποφάσισε να ενισχύσει τις προσπάθειες των Ποντίων και έδωσε την έγκρισή του στο μητροπολίτη να συνεχίσει την προσπάθεια ενημέρωσης όλων των πολιτικών που έλαβαν μέρος στη Συνδιάσκεψη

Επιμέλεια απαντήσεων:

Μπέκου Νατάσα

Σκυριανού Μαίρη

Φιλόλογοι

Φροντιστήριο Μ.Ε «ΕΠΙΛΟΓΗ» - Καλαμάτα

<http://www.epil.gr>